

Hazırlayan: **Nart BOZKURT**
nart.bozkurt@tobb.org.tr

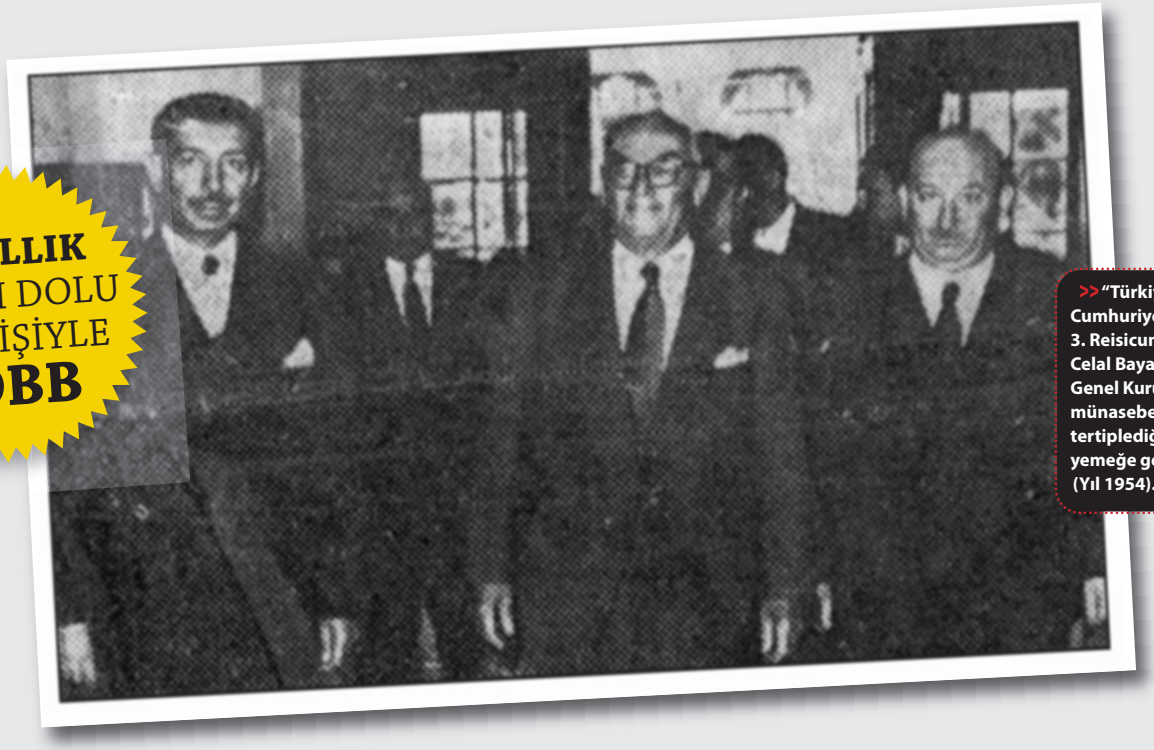
ANADOLU SERMAYESİ NASIL BİRLİK OLDU?

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), 7 Şubat 2011'de 59'uncu kuruluş yılını doldurdu. TOBB'un 59 yıllık geçmişinde, Türkiye'nin ekonomik ve ticari yaşamının dönüm noktalarında tarihi bir misyonu bulunmakta. TOBB bu misyonunu son yıllarda uluslararası platformlara da taşıyarak, dünyanın sayılı sivil toplum kuruluşları arasında göze çarpan hızlı performansı ve çalışmalarıyla, Türkiye'nin sanayi üretimindeki kalitesini küresel dünyaya tanıtmada inovasyonel bir atılım sergilemekte.

Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği, 1951 yılı Nisan ayında yürürlüğe giren 5590 sayılı Kanunla kuruldu. Kanunun yürürlüğe girmesinin ardından ticaret odaları ve borsaları 6 aylık sürede yeni yasaya uyum sağladı. İzmir ve İstanbul'daki sanayiciler, büyük şehirlerdeki ticaret ve sanayi odalarından ayrılarak sanayi odalarını oluşturdu.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin tarihi, Türkiye'de Anadolu sermayesinin geçirdiği evrelerin, gelişiminin ve yaratılan üretim kültürünün önemli bir göstergesi. **Örgütlenme modeli ve kamu hizmeti anlayışı, diğer alanlara da örnek oluşturacak nitelikte.** Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin kuruluşunun ilk yıllarından kesitleri "Anadolu Sermayesi Nasıl Birlik Oldu?" başlığı altında *Ekonomik Forum Dergisi* olarak okuyucularımızla paylaşıyoruz.

59 YILLIK BAŞARI DOLU GEÇMİŞİYLE **TOBB**

>> "Türkiye Cumhuriyeti 3. Reisicumhuru Celal Bayar, Birliğin Genel Kurul münasebetiyle tertiplediği yemeğe gelirken (Yıl 1954)."

>> "B.M.M. Başkanı Koraltan ve Türkiye Cumhuriyeti Başvekili Adnan Menderes Birlik İdari Heyeti ile (Yıl 1953)."

>> "Oda ve Borsaların umumi katipleri Birlik merkezinde."

EN DEMOKRATİK MÜTEŞEBBİS KURUM

Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği, Türkiye'nin en demokratik müteşebbis kurumu olarak kuruldu. Her kademesinde görev alanlar seçimle gelip, seçimle görevlerini bıraktı. Tüccar ve sanayiciler kendi aralarından meslek komitelerini; meslek komiteleri oda ve borsa meclislerini; bu meclisler de seçtikleri delegelerle Türkiye Odalar Birliği Genel Kurulu'nu meydana getirdi. Kısaca, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) demokratik bir topluluk ve örnek bir kurum olarak kuruldu.

Birliğin geliri, tüccar ve sanayicilerin kayıtlı oldukları oda ve borsalara; oda ve borsaların da Birliğe verdikleri aidatlardan oluştu. Birlik, kuruluşunda devletten nakdi bir yardım ve destek görmedi, "kamu yararı" esas alındı. Birlik yönetiminde görev alanlar ülke menfaatini göz önüne alıp, Türkiye'nin özel sektör eliyle kalkınacağını düşünerek adımlar attı. 1952 yılında dönemin Başbakanı Adnan Menderes bu gerçeği Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Yönetim Kurulu üyelerini kabulünde şöyle ifade etti: "Birlik idaresinde vazife alan arkadaşlar burada bir amme hizmeti görmektedirler. Onların şahsi işleri ticarethanelerinde ve fabrikalarındadır. Bizim nasıl asil olan vatandaş hüviyetimiz yanında amme hizmeti gören bir hüviyetimiz var ve bunu, böylece tabii görüyorsak, birlikte vazifeli arkadaşların aynı durumda olduklarını kabul etmemek için bir sebep yoktur."

Birlik yönetimi asıl olarak bu anlayışla hizmet etmek üzere, 1952 yılının Şubat ayında Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği fiilen kuruldu. İzmirli

>> "Birlik Genel Kurulu"

tüccar ve sanayiciler, yönetimin üçte birini oluşturdu. Dokuz tüccar ve sanayiciden oluşan ilk yönetim kurulu üyeleri ise şu isimlerden oluşmaktaydı:

Ankara'dan Üzeyir Avunduk-Vehbi Koç, Adana'dan Fevzi Dural, Eskişehir'den Aziz Zeytinoğlu, İstanbul'dan İzzet Akkosman-Şükrü Kerimzade, İzmir'den Haydar Dündar-Osman Kibar-Selahattin Sanver

İLK TOPLANTI 1952'DE YAPILDI

Yönetim kurulu ilk toplantısını 1952 yılı Mart ayında Ankara Ticaret ve Sanayi Odası'nın kendilerine ayırdığı yerde gerçekleştirdi. Birlik, Ankara Ticaret ve Sanayi Odası'nda bir süre misafir oldu. Bu toplantıda Faruk Sünter ilk genel sekreter olarak seçildi. Birlik kuruluş kanununa göre, genel sekreter, yönetim kurulunda ve genel kurulda oy kullanabiliyordu.

Yönetim kurulu, yaptığı ilk toplantılarında, başta Gelir ve Muamele Vergileri Kanun Tadilleri, Vergi Usul Kanunu ile Kurumlar Vergisi Kanunu konularında incelemeler yaparak ilgili kurum ve kuruluşlara bildirdi.

Birlik, bunların yanı sıra, "Memleket mahsullerinin vasıf üstünlüğünün temin ve bilhassa ihraç mallarının kontrollü ihracı ve dış ticaret rejiminin uygulanması ile 397 sayılı sirkülerin piyasa ihtiyaçlarına göre düzenlenmesi" konusunda Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı nezdinde girişimde bulundu. Birliğin ilk genel kurul toplantısı 17-18 Ekim1952 tarihlerinde Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı salonunda yapıldı.

ZİRAİ KALKINMADAN SANAYİYE…

TOBB'un Genel Kurul üyelerine hitaben hazırlanan faaliyet raporunda Türkiye İş Bankası Genel Müdürü ve Birlik Yönetim Kurulu Başkanı Üzeyir Avunduk'un, "Türkiyemiz, şimdiye kadar görülmemiş bir zirai kalkınma halindedir. Diğer istihsal kollarında ve bankacılıkta ileri kademelere varılmıştır. Bütün bu güzel neticelerini sevinerek ve memnuniyetle belirtmeyi bir borç sayarız" ifadesi yer aldı.

Faaliyet raporunda şu unsurların gerçekleştirilmesi istendi:

- İhracı serbest maddelerimizin yabancı pazarlara satış ve yükselmesinde milletlerarası teamüllere uygun düşecek sürat ve emniyetin temini için dünya fiyat realiteleri dışında piyasaya vaki olabilecek her türlü müdahalenin önlenmesi.
- Etraflı bir sanayi programı yapılarak memlekette muhafaza edilecek ve geliştirilecek veya yeniden kurulacak sanayinin tespiti ve bunun tatbiki için gerekli şartların hazırlanması.
- Gümrük Tarifesi Kanunu'nun ıslahı için advalorem sisteme geçilmesi yolunda başlayan çalışmaların süratle neticelendirilmesi.

TÜRKİYE'NİN İLK EKONOMİ GAZETESİ: İKTİSAT

Genel kurulda, Türkiye'nin ilk ekonomi gazetesi olan Türkiye İktisat Gazetesi'nin haftalık çıkartılması da kararlaştırıldı. İktisat Gazetesi, sanayi dünyasının seslerini duyurmaları ve taleplerini

>> "Türkiye Odalar Birliği Merkezinde İktisat ve Ticaret Vekili'nin iştirakiyle yapılan toplantıdan bir görüntü."

>> "İktisat ve Ticaret Vekili Sıtkı Yırcalı konuşurken (Yıl 1954)."

>> "Birlik Yönetim Kurulu Başkanı Üzeyir Avunduk (Yıl 1954)".

>> "İki Genel Kurul Azası söz istiyor (Yıl 1954)".

dile getirmeleri konusunda çok önemli bir işlev üstlendi. Bu deneyim, daha sonraki yıllarda yayın hayatına başlayan ekonomi gazeteleri için de örnek oluşturdu.

Birlik Yönetim Kurulu Başkanı Üzeyir Avunduk, Birliğin ikinci yılında, "Bugün iki yıllık bir gayret ve ihtimamın neticesinde gözle görülür bir varlık haline gelmiş bulunuyoruz. Artık memleket içinde ve dışında tanınan, hürmet edilen, mütalaa ve görüşlerine yer verilen bir Birlik mevcuttur.

Bugün artık, manevi ve maddi varlığı olan, devamlılığı kanunla sağlanan, kitap halindeki neşriyat sayısı 13'ü geçen ve neşir organı Türkiye İktisat Gazetesi ile her hafta fikirlerini umumi efkâra muntazam arz edilen bir kuvvet halinde bir Türkiye Odalar Birliği vardır" sözleriyle Birliğin rüştünü ispat ettiğini, Türkiye İktisat Gazetesi'nin de Birlik ve iş dünyası açısından önemini ifade etti.

Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği kısa bir süre misafir olarak kaldığı Ankara Ticaret ve Sanayi Odası binasından Anafartalar Caddesi-Halk Bankası'nın köşesine rastlayan yerde Konya Sokağı'ndaki Yeni Han'ın birinci katına taşındı. Daha sonra, Posta Caddesi'ndeki "Birlik Hanı"nı yaptırarak oraya yerleşti.

5590 sayılı Kanuna göre, "Birlik genel kurulu yılda en az iki toplanır. Birlik yönetim kurulu, Birlik genel kurulunun kendi üyeleri arasından bir yıl için seçeceği 9 kişiden oluşur. Seçimlerde ticaret odaları, sanayi odaları ve borsaların temsili gözetilir. Birlik yönetim kurulu en az üç ayda iki defa, ihtiyaca göre ve başkanın çağrısıyla her zaman toplanabilir."

1951 yılı nisan ayında yürürlüğe giren 5590 sayılı Oda, Borsa ve Birliğe Dair Kanunun bazı maddeleri 1954 yılında değiştirildi.

29 Eylül 1954 tarihinde hükümet adına İktisat ve Ticaret Vekili Sıtkı Sırcalı ve İktisadi İşbirliği Genel Sekreteri Melih Esenbel ile Amerikan Dış Muameleler İdaresi Başkanı M. L. Dayton ve tatbikatçı (uygulama) idare olarak, Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Başkanı Üzeyir Avunduk arasında "Türk Sanayi Yardım Komisyonu Envestisman ve İnkişaf Programı" anlaşması imzalandı. Bu anlaşmaya göre Birlik bünyesinde Sanayi Yardım Komisyonu kuruldu. Komisyon ilk toplantısını 27 Aralık 1954 tarihinde Birliğin Posta Caddesi, 78 numaradaki yeni binasında gerçekleştirdi.

TOBB Kanunu zamanın getirdiği ihtiyaçlara göre yıllar içinde pek çok değişikliğe uğradı.

Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Deniz Ticaret Odaları, Ticaret Borsaları ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin (TOBB) kuruluş ve işleyişine ilişkin esasları belirleyen tasarı Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nda tüm partilerin müşterek oyuyla kabul edildi. 54 yıllık TOBB Kanunu yerini 5174 sayılı Kanuna bıraktı.

TOBB Kanunu 18 Mayıs 2004 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi.

5590 sayılı Kuruluş Kanunu ile 5174 sayılı TOBB Kanununun Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde tüm üyelerin ittifakıyla kabul edilmesi dikkat çeken bir özelliktir.

TOBB, kurulduğu ilk günden bu yana ülkenin sanayileşmesi ve gelişmesi yolunda üstlendiği sorumluluğu aynı anlayışla sürdürerek geleceğe taşıyor.

İlk Genel Kurul toplantısı 6 Şubat 1952 tarihinde Ankara'da düzenledi. Genel Kurul 7 Şubat 1952 tarihinde organ seçimlerini tamamlayarak **Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği'ni kurdu.**